

צ'בזטי מוזהר

קמא

דף קיט:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה ערה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

ה' גס בתרלד- שלימת, ומתרלו - שלימות
 י' ועל כן חילקה שבת חמישה שבועות שבעה כי השבעה היא בשבת וא"ל לחילקה
 י"א קשה מפקד"י בילה טז. עשמה ויחידה דשבת היא אכול וסוהר ואין נפשו
 י"ב קשה עליו. וכן מותרת קפה שהחילקה היא רק בשבוע היום.
 י"ג מתרצו - כי השביעה (וחיבת עיקר נמחק)
 י"ד לשון הזהר כל מקדש שמומרים בליל שבת. ועיין לעיל תורה רבו.
 י"ה בדפד"ר ותורלד - דיתברכי' בתרלו - לא ברור, ומתצור - דיתברכו
 י"ו מתצור - שחא
 י"ז עיין לעיל תורה קפה
 י"ח תורה זו נאמרה בשמיני עצרת בשנת תקסח (חי"מ נט) ועיין ימי
 י"ט מוהר"ג ח"א סיף כו ד"ה אח"כ נסעתי למאהלוב
 כ' עיין ויקרא י' כי לא תקום ולא תטור. ואפילו במחשבה אסרה תורה
 (חזקוני שם). ועיין פרש"י וביבוא כג. ועיין לעיל תורה רנא
 כ"א אבות א' ו'
 כ"ב בקשה שנהגים לבקש אחרי תפלת עמידה מקורה בברכות יז.
 כ"ג שרבינו זו. ולעיל תורה ו תחילת ביאור מאמר רבב"ח

^א על פי הטשרנינער רב בלקוטי עצות בתרא צדיק אות מח. הצדיק שפמית עצמו בחייו, על ידי זה הוא זוכה גם בעודו בחיים לחפש בגנוזא דמלכא, שזה תכלית כל תענוגי עולם הבא (שם סימן ערה).

קושיות

- א. נשמה יקרה מחפשת אחרי הסתלקותה בגנוי דמלכא – צ"ע בסוף התורה אמר שיש צדיק שממית עצמו בחייו ובעודו בחיים מחפש בגנוי אביו. מה החילוק בין גנוי אביו לגנוי דמלכא? ראה תורה ה' תנינא אות טו שלעבד יש רשות להכנס גם למקומות שהבן אסור, אבל בודאי השגתו והעונג שזוכה היא השגת עבד ולא דומה כלל להשגת בן שכבר בחייו עסק בסתרי תורה.
- ב. אם היא נשמה גדולה שהיא יקרה מאד בעיניו ית' וכו' – צ"ע האם רוב הנרות גורם הוא הנשמה הגדולה גורם? נראה כיון שמדובר במי שעוסק במצוות וכיון שלא הזכיר תורה מסתמא אם לומד אזי היא פשטי אורייתא על כן לפי המבואר בזוהר בהר קיא: ובתורה ה' תנינא אות טו משמע שמדובר במי שהוא במדרגת עבד ולא במדרגת בן על כן כנראה רק אם הוא נשמה גדולה ויקרה זוכה לחפש בגנוי דמלכא מלכא דייקא ולא בגנוי אביו, כי הוא במדרגת עבד המלך.
- ג. ונשמה יקרה – צ"ע האם הכוונה לעשיר במצוות ובעיקר צדקה וחסד, או שהכוונה למי שלומד פשטי אורייתא בהתמדה וממית עצמו עליה, ורק כיון שלא לומד תורת הסוד לא נקרא בן. בפשטות רבנו מדבר כאן על מי שעוסק רק במצוות ולפי הזוהר בתרומה מוכרח שעוסק גם בתורה, אבל כיון שלא נאמר בפירוש מסתמא עוסק בתורת הנגלה בלבד, ומבואר בזוהר בהר קיא: שמדרגה זו היא מדרגת עבד שאין לו רשות לחפש בגנוי דמלכא, ונראה שעל כן דיוקא נשמה יקרה זוכה לחפש בגנוי אבל נראה מוכרח שגם עוסקת בתורה ולא רק בחסדים.
- ד. הקיצור לק"מ השלם העתיק לשון מוהר"ן בלקוטי עצות – פל מצוה ומצוה שהאדם עושה בזה העולם נעשין מהם נרות, לחפש בגנוי דמלכא. משמע כל אדם. וצ"ע הרי מבואר בתורה שרק נשמה גדולה ויקרה זוכה לזה. ראה שיחות הר"ן קלד הנ"ל שכל אחד זוכה לפי הנרות שיש לו אבל החילוק בזמן שדולק כל נר וכמה נרות יש לו. ולפי המבואר בזוהר תרומה הנר דולק רק עד כמה שמצורף אליו לימוד תורה שהוא אור הנר. אבל ראה זוהר בהר קיא: מבואר שמי שלא עוסק בתורה הוא במדרגת עבד ואין לו רשות לחפש בגנוי אדונו, וכנראה על כן רק נשמה גדולה ויקרה אע"פ שלא עוסק בתורה יש לו רשות ע"י הנר מצווה לחפש בגנוי אדונו.
- ה. עוד העתיק הקצור לק"מ השלם שם את לק"ע בתרא – הצדיק שממית עצמו בחייו הוא זוכה גם פחיים לחפש בגנוי דמלכא, וצ"ע הרי צדיק כזה זוכה לגנוי אביו דהיינו כבן ולא כעבד. ונראה שהסודות תורה הגבוהים האלה נקראת גנוי דמלכא, ומה שנקט בסוף התורה גנוי אביו רק לומר שמדובר בצדיק שהוא גם במדרגת בן.
- ו. גנוי דמלכא לכאורה זה בית אוצר שמקומו נעלם, וא"כ רק צריך למצא את הפתח ומדוע צריך כל כך הרבה נרות? כאן מבואר שזה לא בית אוצר, אלא זה א"ס אוצרות שכל אחד גנוי היכן שגנוי וצריך נר לחפש אותו. ובודאי שמדובר מעל המקום והזמן וכנראה שהכוונה לסודות התורה והשגות אלוקות.
- ז. החיפוש הוא בנרות צ"ע מה הקשר בין חיפוש גשמי לחיפוש רוחני? ומה פירוש לחפש עם נר האם הכוונה שגנוי בחושך ורק צריך להאיר שם? מלשון התורה שמחפשים אצל הנר ולא שהולכים עם הנר לחפש, משמע שהנר הוא משל לחיפוש גשמי בחושך, אבל בגנוי דמלכא הנר הוא כנראה לבוש להשגת אלוקות והחושך הוא עומק המושג.
- ח. מצוה עושה נר וצ"ע במקום אחר מבואר שמצוה עושה חלוקה דרבנן. אולי הכוונה שנה הוא כלי בחי' לבוש להשגת הסודות שבגנוי המלך.
- ט. צ"ע האם הכוונה שכל מצוה היא נר למצא את השכר שלה בעצמה.
- י. מדוע מדבר רק ממצוות ולא מתורה שהיא אור? וצ"ע נר הוא המחזיק את השלהבת ומה מועיל נר בלי שלהבת. ואם הכוונה לשלהבת מה החילוק בין נר מצוה לתורה אור? נראה שנה הכוונה בכלליות לנר עם אור אבל באמת הזוהר תרומה שציין הטשערינער רב מבאר שבלי לימוד תורה הנר מצווה לא מאיר.
- יא. ע"י נר מצוה מחפש בגנוי דמלכא – צ"ע כי בזוהר ח"ג קיא: מבואר נר מצוה הוא עבד ורק בן שעוסק בתורה אור, הוא יש לו רשות לחפש בגנוי אביו. אולי על כן אומר רבנו שדיוקא נשמה גדולה ויקרה זוכה לחפש כי מדובר במדרגת עבד שמצד המדרגה לבד אין לו זכות חפש.
- יב. מה פירוש שמחפש ולוקח מה שרוצה, הרי אם מוצא בודאי שיקח, או שהכוונה שכשמוצא מוצא הרבה ובוחר מה לקחת. אולי יש סודות גדולים וסודות קטנים, והוא לוקח את הגדולים ביותר שיכול לפי הכלים שיש לו. אבל קשה אם את הגדולים משיג האם לא פשוט שגם את הקטנים משיג ממילא?
- יג. מחפש בגנוי דמלכא – צ"ע היתכן שגם בעולם השכר, צריך לחפש את השכר ולא מקבלים אותו עבור העבודה של עולם הזה, כמו פועל שאת השכר כבר לא צריך להתאמץ לקבל, כי היא מצוות הבעל בית לשלם לו. אולי זה נוסף לשכר
- יד. החיפוש בגנוי דמלכא זה תכלית כל תענוגי עוה"ב – וצ"ע ראה תורה כא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשם ונהנין מזיו השכינה מבואר שתענוג עוה"ב הוא מהמקיפים שעשו בחייהם ובעוה"ב נכנסים להיות שכל פנימי (וכן מבואר בתורה ז' תנינא אות ו') שצריך תענוג עוה"ב היא השגת המקפין והחילוק הוא בגודל המקפין. האם הכוונה שהסודות שזוכים ע"י חיפוש בעוה"ב, הם יותר תענוג מהכנסת המקיפים לפנימי המבואר בתורה כא? אולי כיון שמקיפים הם כבר נמצאים סמוך אליו ואילו מה שמוצא בגנוי דמלכא, הוא עניין חדש לגמרי יש בזה יותר תענוג.

טו. והנרות נעשין מן המצוות בבחי' נר מצווה (משלי ו) – צ"ע מדוע לא כתב נר מצוה וכו' שהרי מבואר בזוהר תרומה ש"נר מצוה" אינו מאיר בלי "ותורה אור". לא ברור אבל צריך לזכור שאת הזוהר בתרומה ציין הטשערינער רב וראה גם שיחות הר"ן קלד לעיל קצת משמע מרבנו שמרזיב את העניין יותר מהזוהר, במה שאומר שכל אחד יכול לזכות והחילוק רק כמה. וראה תורה לה שגם במשא ומתן יש תורה שהרי צריך לדעת מה אסור ומה מותר והכי נמי בכל מצווה יש גדר המצווה שהן תורה, נמצא שבכל מצווה יש נר עם אור ואעפ"כ יש חילוק גדול במי שגם עוסק בתורה ממש ומבין גם בעומק את כל גדרי המצווה.

טז. ואצל אלו הנרות, מחפשת הנשמה – צ"ע מדוע הנשמה מחפשת רק היכן שנמצא הנר, ולא לוקחת את הנר למקום שרוצה לחפש? מדובר בעולם הבא מעל המקום ומעל הזמן.

יז. אבל יש צדיק שממית עצמו בחייו, וגם בעודו בחיים הוא מחפש בגנוזי אביו – צ"ע משמע כיון שממית עצמו ולא בגלל שיש לו הרבה נרות. משמע התנאי לחיפוש בחיים, הוא שממית עצמו, ומי שלא ממית עצמו בחייו, לא יכול לחפש אלא בהסתלקותו, אבל מי שממית עצמו בחייו יכול כבר בחייו.

יח. צ"ע מה הפירוש ממית עצמו בחייו? האם הכוונה למבואר בגמ' אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה? ובאבות פ"ו כך היא דרכה של תורה וכו' וחיי צער תחיה וכו', או שזה פשיטה שהרי רק היא דרכה של תורה אבל ממית עצמו הכוונה למבואר בתורה רס שמוסר את שמו לחרפות ובזיונות?

הקדמה

אין לנו בעוה"ז דוגמא לשכר עולם הבא ועל כן אין לנו השגה בו, וגם מה שתיארו לנו חז"ל נחלקו בזה¹ אם הכוונה לשכר בעלי בתים תמכי אורייתא, או שגם זה לא, אלא זה רק מה שנוכח בימות המשיח, אבל שכר עה"ב א"א לתאר כלל בעוה"ז. ואין הכוונה שלא תיארו לנו חז"ל את שכר עוה"ב אלא הכוונה שאין לנו שום השגה במה שתיארו. ואפילו מה שאמרו² צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם שביאר לנו רבנו³ שנוכח להשיג בשכל כל מה שכבר היה אצלנו השגה בבחי' מקיף גם זה בוודאי שאין לנו השגה בעונג שנעשה עי"ז בעולם האמת בלי גוף ועכירות עוה"ז.

אבל יש שכר עוה"ב שנזכר בחז"ל כתכלית העונג דהיינו מדרגה הרבה יותר גבוהה מהשכר הרגיל והוא הזכות לחפש בגנוזי דמלכא, שהם סודות והשגות נפלאות עוד הרבה יותר משכר שדברו עליו. ואולי המיוחד בו הוא בזה שכידוע הנשמה נהנית בעוה"ב מהשגות נפלאות וטעם ירידתה לעולם הזה הוא כדי שתזכה לכל ההשגות לא במתנת חנם שהוא נהמא דכיסופא דהיינו שכר שיש בו הרגשת בושא של עני המבקש צדקה בפתח, אלא כשכר על עבודתה שבעים שנה בעוה"ז. (ויש להבין שבושה של עוה"ב היא הרבה הרבה יותר נוראה⁴ מבושה שלעוה"ז) ואולי השכר שהוא באופן של חיפוש בגנוזי דמלכא, כיון שיש בו עוד בחי' מאמץ ועבודת החיפוש, על כן הוא עוד יותר מופקע מבחי' נהמא דכסופא. ועל כן העונג שבו הוא תכלית העונג של עוה"ב.

¹ ברכות דף לד: – מנא הני מילי א"ר יהושע בן לוי דאמר קרא (ישעיה נז-ט) בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיחא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לת"ח ולמהנה ת"ח מנכסיו אבל תלמידי חכמים עצמן (ישעיה סד-ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד שנאמר (דברים טו-יא) כי לא יחדל אביון מקרב הארץ וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין שנאמר (ישעיה נז-ט) שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא והדר לקרוב ורבי יוחנן אמר לך מאי רחוק שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו השתא מאי עין לא ראתה אמר רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית רבי שמואל בר נחמני אמר זה עדן שלא שלטה בו עין כל בריה שמא תאמר אדם הראשון היכן היה בגן ושמא תאמר הוא גן הוא עדן תלמוד לומר (בראשית ב-י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן גן לחוד ועדן לחוד:

² ברכות יז. – מרגלא בפומיה דרב (לא כעולם הזה העולם הבא) העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שנאמר ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו:

³ תורה כא אות ד' – וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י"ז), שלעתידי צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם על ראשיהם הציף לומר, כי לעתידי יתבטל הבחירה. וזה: צדיקים יושבים, שהישיבה הוא מורה על העדר הבחירה, כמו: "יושב בשמים" (תהלים ב), שהוא מורה על העדר ההשתנות, כי התנועה מורה על השתנות מרצון אל רצון, והישיבה מורה על העדר השתנות, היינו בטול הבחירה. וזה מתקמת ועטרותיהם, היינו המקיפים, כמו (שמואל א' כ"ג): "שאלו ואנשיו עטרים אל דוד", בראשיהם, ולא על ראשיהם; היינו המקיפים יכנסו בתוך המחזין לפנים, ואי יכנסו כל השכליות שלא היה יכול להבין אותם יכנסו לפנים בתוך המחזין, וידע וישיג אותם, ואי יצא מגדר אנושי ויעלה לגדר מלאך, ויתבטל הבחירה:

⁴ ראה סוף תורה כב – הגן עין והגינהם הם בזה העולם ממש, אך אי אפשר לבוא לשם מתמת הקרירות שבצד צפון ודרום. וצער הבושה גדול מאד יותר מענש גיהנם, וכל יסורי עולם הזה יש בהם צער הבושה, שמתבטל מחבריו על שיש לו יסורין. וכן לעתידי לבוא צער הבושה גדול מאד, ואפלו כל צדיק נכזה מחפתו של חברו או לאותה בושה, או לאותה כלמה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (בבא בתרא ע"ה), ואמרו שם: פני משה בפני חמה, פני יהושע בפני לבנה, אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה כלמה וכו', מפל שכן איך יתבטלו החוטאים, רחמנא לצלן.

ועל השכר הזה מדבר כאן רבנו שיש בו גם אין סוף מדרגות, ומשמע בשיחות הר"ן הנ"ל שבאמת אפילו אדם פשוט זוכה לזה ע"י כל מצווה שמקיים וכ"ש כשגם לומד תורה וכ"ש כשממית עצמו עליה, ועוד יותר כשלומד גם תורת הסוד ויש צדיק שאפילו בעולם הזה כבר זוכה לזה ע"י שממית עצמו ומוסר נפשו בחייו.

כי כל מצווה היא נר דהיינו בחי' כלי שמן ופתילה והאיכות שלו היא לפי קיום המצווה, אבל אור השלהבת הנאחזת בפתילה תלוי בלימוד התורה, דהיינו מה למד וכיצד למד, על כן בוודאי יש בזה אין סוף מדרגות, אבל המשותף בהם שהוא סוג שכר שלא רק על עבודת עוה"ז, אלא גם עם בחי' של חיפוש בסתר הסודות הגנוזים של המלך.

עד כאן ההקדמה

תורה ערה [י]

דע שכל מצווה ומצווה שעושים, נעשה ממנה נר אחד, הטשערינער רב ציין כאן לזוהר בתרומה (ט"ו) שם מבואר שר' הוא כלי/א' עם שמן ופתילה, אבל האור דהיינו השלהבת עושים ע"י לימוד תורה, וכמ"ש (משלי ו) "נר מצווה ואור תורה". (ובהמשך משמע שהכוונה כאן לפשטי אורייתא ולא לסודות התורה) **וכשנסתלק האדם, אם היא נשמה גדולה שהיא יקרה מאוד"י בעיני השי"ת, נ"ל שהכוונה שמוסר נפשו בקיום מצוות ולימוד הנגלות שבתורה כדרכה של תורה (אבות ו' ג') פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, וכמבואר בברכות סג:ט"ו אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, אזי אע"פ שהוא במדרגת עבד ולא בן/ט"ו נותנין לה אחרי הסתלקותו להיות מחפש בגנוזי דמלכא דהיינו בסודות אדונו המלך, שיחפש ויקח לו מה שירצה ט"בגינזי המלך יתברך, וזהו תכלית כל תענוגי עוה"ב. נראה שהכוונה לתכלית תענוג עוה"ב שיכול לזכות מי שהוא במדרגת עבד.**

ולחיפוש צריכין נרות, כמו שאמרו רז"ל (פסחים ז ע"ב) שיחפוש בנרות, ולמדו מפסוק [ט"ז] נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן, שכשם שדרך האדם לחפש בחושך על ידי הנר, כן

^א לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועין שיחות הר"ן סימן קלד שיחה השייכת לכאן.

^ב עיין זוהר תרומה דף קסו. (ע"פ נר מצווה במשלי ו כג)

^א זוהר תרומה דף קסו. פתח רבי יוסי ואמר, (משלי ו כג) "כי נר מצווה ותורה אור, ודרך חיים תוכחות מוסר", כי נר מצווה, כל מאן דאשתדל בהאי עלמא באינן פקודין דאורייתא, אתסדר קמיה בכל פקודא ופקודא חד שרגא לאנהרא ליה בההוא עלמא (כי ע"י כל מצווה מתקן בחי' אחת מהמלכות הנקראת נר). ותורה אור, מאן דאתעסק באורייתא, זכי לההוא נהורא עלאה דאדליקת שרגא מניה, (כלומר זוכה לאור עליון מהתפארת שבו האור תורה כדי להדליק ממנו את המלכות שהיא סוד הנר) דהא שרגא בלא נהורא לא כלום, נהורא בלא שרגא אף הכי לא יכיל לאנהרא, אשתבח דכלא דא לדא אצטריך, אצטריך עובדא לאתקנא שרגא, ואצטריך למלעי באורייתא לאנהרא שרגא, זכאה איהו מאן דאתעסק בה בנהורא ובשרגא.

^א ר' ראה גם רש"י פסחים יא. – כל נר שבגמרא היינו הכלי. קרויישי"ל (קרויישי"ל: מנורה)

^א מתורצו - מאד

^א משנה מסכת אבות פרק ו (ד) כן היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל אם אתה עשה כן אצטריך וטוב לך אצטריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא:

^א ברכות דף סג: ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם.....דבר אחר הסכת ושמע ישראל כתתו עצמכם על דברי תורה כדאמר ריש לקיש דאמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל". דבר אחר הסכת ושמע ישראל הס ואחר כך כתת, כדרבא, דאמר רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יהגה. אמרי דבי רבי ינאי מאי דכתיב "כי מיץ חלב יוציא חמאה ומיץ אף יוציא דם ומיץ אפים יוציא ריב" במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב שינק משדי אמו עליה ומיץ אף יוציא דם כל תלמיד שכוועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק זוכה להבחין בין דם טמא לדם טהור ומיץ אפים יוציא ריב כל תלמיד שכוועס עליו רבו פעם ראשונה ושניה ושותק זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות דתנן רבי ישמעאל אומר הרוצה שיתחכם יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן שהן כמעין נובע אמר רבי שמואל בר נחמני מאי דכתיב אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא ואם זמם יד לפה:

^{טו} כמבואר לקמן בזהר בהר דף קיא:

^{טז} מתורצו - מגני

^{יז} בתקפ"א – (פסחים י ע"ב), וכך בכל המהדורות

^{יח} ברכות דף ז: – לאור הנר וכו'; מנא הני מילי אמר רב חסדא למדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש ומחיפוש מחיפוש וחיפוש מנרות ונרות מנר. מציאה ממציאה כתיב הכא (שמות יב-יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, וכתיב התם (בראשית מד-יב) ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא, ומציאה מחיפוש ידיה, וחיפוש מנרות דכתיב (צפניה א-יב) בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות, ונרות מנר דכתיב (משלי כ-כז) נר (אלהים) וה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן. תנא דבי ר' ישמעאל לילי י"ד בודקים את החמץ

מחפש ה' את כל מחשבות חדרי בטנו של האדם על ידי נשמתו, כי היא יודעת את כל מחשבותיו ומעידה עליו בדין.

והנרות נעשין מן המצות כנ"ל, בבחי' הפסוק נר מצוה (משלי ו')^{כא}. וכנ"ל עפ"י הזוהר בתרומה שהנר מצוה מאיר ע"י ותורה אור, ולעיל בשיחות הר"ן קלד מבואר שיש בזה הרבה חילוקים, ונראה שכל מצווה כלול בה גם תורה, שהרי צריך לדעת כיצד לקיים אותה, וזה תורה/כ"ב, אבל מסתבר שכלל שהאדם לומד יותר תורה הנרות שלו מאירים יותר זמן (ועין תורה ז' תנינא/כ"ב) שזמן בעוה"ב הוא מקיפין).

ואצל אלו הנרות, מחפשת הנשמה אחר ההסתלקות בגנוזי' דמלכא, משמע שכל מצווה שאדם עושה נברא ממנה נר, שעולה לבחי' מקום מסויים (דהיינו מדרגת השגות וסודות) בגנוזא דמלכא, ובהסתלקות האדם הוא יכול לחפש אצל הנר שהכין במקום שהוכן לו לפי מדרגתו.

וזה בחי' רוצה לומר רמוז בפסוק בתהלים במתים חפשי [כ"ד]/כ"ה) שחז"ל ביארו בגמ' שפירושו כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות (שבת קנא ע"ב)^{כב}. ורבנו דורש חפשי. היינו בחי' החיפוש שנעשה מן המצות, כי המצות הם נרות שעל ידם החיפוש כנ"ל : רוצה לומר שכשאדם מת ונעשה חפשי מהמצוות, וכבר לא יכול לעשות עוד נרות, רק אז הוא יכול להתחיל להנות מהנרות שעשה ולחפש עמהן בגנוזי' דמלכא, אבל יש צדיק שממית עצמו בחייו, דהיינו שלא רק ממית עצמו עליה כדרכה של תורה הנ"ל, אלא גם מוסר נפשו ממש כמבואר בתורה רס/כ"ו, שהשם הוא הנפש והוא מוסר נפשו

לאור הנר אף על פי שאין ראייה לדבר וזכר לדבר שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא ואומר ויחפש בגדול החל ובקטן כלה ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר (אלהים) [ה'] נשמת אדם חופש. מאי ואומר? וכי תימא האי בעת ההיא קולא הוא דקאמר רחמנא לא בדיקנא לה בירושלים בנהורא דאבוקה דנפיש נהורא טובא, אלא בנהורא דשרגא דוטר נהורא טפי דעון רבה משתבח ועון זוטר לא משתבח, תא שמע נר ה' נשמת אדם: תנו רבנן אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר [דף ח.]. מפני שאור הנר יפה לבדיקה ואע"פ שאין ראייה לדבר וזכר לדבר שנאמר (שמות יב-יט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר (בראשית מד-יב) ויחפש בגדול החל ואומר (צפניה א-יב) בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר (משלי כ-כז) נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן.

^{כ"ו} משלי כ' כו

^{כ"ב} משלי פרק כ (כז) נר ידוד נשמת אדם חפש כל חדרי בטן:

מצודות דוד (כז) נר ה' – כמו שדרך האדם לחפש בחושך ע"י הנר כן חופש ה' כל מחשבות חדרי בטן ע"י נשמת האדם כי היא יודעת הכל ומעידה עליו בדין:

^{כא} משלי פרק ו (כג) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

מצודות דוד (כג) כי נר מצוה – המצוה שאדם עושה מאירה לו כנר והלומד תורה היא לו כאור היום והשומע תוכחות מוסר הוא לו דרך המביא חיים:

מלבי"ם (כג) כי נר מצוה – המצוה שהיא פרטית נמשלה לנר פרטי, ותורה אור – והתורה שהיא כללית נמשלה לאור שהוא כללי, הנר אינו בוער רק בעוד שיש שמן ופתילה, וכן המצוה היא רק בעודו כלוא בגויה, והאור מאיר מצד עצמו כן אור התורה דבוק בנפש מצד שהיא נשמה אלהית, וגם אחרי הפרידה אור אלהים מאיר על ראשם ועטרותיהם בראשיהם, וכמו שעל ידי האור תאיר הנר, כן ע"י עסק התורה ישמור מצוה ולא ע"י חסיד, האור בא מלמעלה והנר בא מלמטה, כן אור התורה מלמעלה ונר המצוה למטה בעיני הגויה וקשורה עם הנפש שדומה כשמן ופתילה שיתלהב בו האור ותאיר, ודרך חיים תוכחות מוסר – שהגם ש"ל אור ונר צריך ללכת בדרך חיים, שאם אינו הולך בדרך חיים לא יועילו האור והנר, ומי המוליך אותו בדרך חיים, תוכחות מוסר, שע"י שיקבל תוכחות השכל מן המוסר ויראת ה', ע"כ ילך בדרך חיים, ואז יועילו לו נר מצוה ואור תורה לשמור מן הפתחים ומן הקוצים ומן הברקנים כמ"ש יראת ה' ראשית דעת:

^{כב} **תורה לה אות ו' – העוסק במשא ומתן באמונה, הוא בודאי עוסק בדיני ממונות. כי כל דיני ממונות שיה' למשא ומתן, כי אי אפשר לעסק במשא ומתן באמונה, כי אם בקי בדיני ממונות, שלא יפשל בהם:**

^{כג} **תורה ז' תנינא אות ו' – ולמעלה מן הכל הם המקיפים העליונים של חכם הדור, שהוא הרבי שבדור שעל ידי שנה הרבי והחכם שבדור עוסק לדבר עם תלמידיו ומכניס בהם דעתו, על ידי זה נכנסים המקיפים שלו לפנים. והמקיפים שלו הם בחינת אריכות ימים ושנים, כי המקיפים שלו הם בחינת עולם הבא, שהוא יום שכלו ארך (קדושין ל"ט: חזקוני קמ"ב), פי שם הוא למעלה מהזמן. כי כל הזמן של כל העולם הזה כלו, מה שהיה ומה שיהיה, הוא כלו אין ואפס נגד יום אחד, ואפלו נגד רגע אחת של עולם הבא, שהוא יום שכלו ארך. ושם אין שום זמן, פי הוא בחינת למעלה מהזמן, רק סדר הזמנים שיש שם הם בחינת השגות של המקיפים. שיש מקיפים שהם בחינת ימים, ויש מקיפים שהם בחינת שנים, בחינת: "תקופות הימים" (שמואל א א), "תקופות השנים" (שמות ל"ד ודברי הימים ב כ"ד) ואילו המקיפים שיש שם, הם בחינת סדר הזמנים שם. והשגות מקיפים הללו זה עקר התענוג והשעשוע של עולם הבא, אשרי מי שזוכה להשיגם:**

^{כ"ד} תהלים פח ו'

^{כ"ה} **תהילים פרק פח (ו) במתים חפשי כמו חללים שכבי קבר אשר לא זכרתם עוד והמה מידך נגזרו:**

^{כ"ו} **שבת דף קנא: תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת אמרה תורה חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו כיון שמת אדם בטל מן המצות והיינו דאמר רבי יוחנן במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות.**

^{כ"ז} **תורה רס – השם הוא הנפש, כמו שמבאר בהתורה היכל הקדש (בספר י"ט). עין שם. בבחינת (בראשית ב): "נפש חיה הוא שמו" עין שם. ויש בבחינה זו מסירת נפש:..... אבל יש אחד שעושה זאת בריצונו ובדעתו, שמוסר את נפשו על קדוש השם, דהיינו המפרסם שלו,**

דהיינו את שמו שיחפרוהו ויבזו שמו, לכפר על ישראל. וגם בעודו בחיים הוא מחפש בגנוי אביו [בח] כיון שעוסק גם בפנימיות התורה דהיינו קבלה, ומוסר נפשו לעשות רצון אביו שבשמים נחשב גם בן/כס, ולא רק עבד ואזי בעודו בחיים מגליץ לו סודות התורה/ל, ובהסתלקותו זוכה להרבה יותר מזה עין לא ראתה אלקים זולתך/לא¹:

עד כאן ביאור חברותא לתורה ערה

שהוא בחינת שם כנ"ל, שהוא בחינת נפש כנ"ל, ומחמת זה אף על פי שהוא מפרסם, אף על פי כן אינו מפרסם כלל כי אדרבא הוא להפך, כי הכל דוברים עליו, ובודים עליו כזבים שלא עלה על דעתו, ויש לו שפיות דמים ממש מזה ועושה זה בכונה, כי הוא בחינת מסירת נפש ממש, כי השם הוא הנפש כנ"ל, וגם יש לו שפיות דמים מזה כנ"ל, והוא מציל את ישראל בזה ממה שהיה ראוי לבוא עליהם, חס ושלום, בשביל היחוד כנ"ל, ועל ידי מסירת שמו שהוא נפשו כנ"ל, הוא מציל אותם כנ"ל:

¹ עיין תורה ה' תנינא אות טו, וזהו בהר קיא:

כט וזהו בהר דף קיא: – בתרין שמחן אלן אקרן ישראל לקודשא בריך הוא, עבדים (מצד נר"ן דבי"ע), דכתיב עבדי הם, ואקרן בנים (מצד נר"ן דאצילות), דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם, בזמנא דידע ליה בר נש לקודשא בריך הוא בארץ כלל (כלומר שעוסק בתורה רק בדרך פשט ומקיים המצוות כפשוטם), כדין אקרי עבד, דעביד פקודא דמאריה, ולית ליה רשו לחפשא בגניזוי וברזין דביתיה, בזמנא דידע ליה בר נש בארץ פרט (כלומר שעוסק בסודות התורה ומכוון בכל כונות התפילות והמצוות לייחד פרצופים העליונים), כדין אקרי בן רחימא דיליה, כבן דחפיש בגניזוי בכל רזין דביתיה (והוא כבן שניתן לו רשות לחפש באוצרות ובכל סודות שבבית אביו, כך ניתן לו רשות לעסוק בכל סודות הספירות של עולם האצילות): ואף על גב דאקרי בן, ברא בוכרא לקודשא בריך הוא, כמה דאת אמר (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, לא יפוק גרמיה מכללא דעבד, למפלח לאביו בכל פולחני, דאינון יקרא דאביו, והכי אצטריך לכל בר נש למהוי לגבי אביו בן, לחפשא בגניזוי, ולמנעד רזין דביתיה, ולאשתדלא אבתרייהו, ולמהוי לגבי אביו עבד: ורוא דמלה, תרין דרגין אינון לעילא, דאצטריך בר נש לאתעטרא בהו, ואינון רוא דמהימנותא, ואינון חד, חד רוא דעבד, וחד רוא דבן, והאי עבד אקרי אדון כל הארץ, בן, כמה דאוקימנא בני בכורי ישראל, וכלא רוא חדא דמהימנותא, ואצטריך בר נש לאתעטרא באלין דרגין, לאתכללא ברוא דמהימנותא: עבד, למפלח בכל זיני פולחנא, בצלותא דאקרי עבודה, כהאי עבד דאיהו רוא עלאה, דלא שכיך לעלמין תדיר, וקא משבחא ומנגנא תדיר:

אור החמה (לרבי אברהם אזולאי) על הזהר הנ"ל – בזמנא דידע ליה בר נש לקב"ה הענין בקצרה כי כל איש ישר' יש לו נפש רוח ונשמה מבי"ע וזהו עבד בעוד שהוא עובד קונו ע"ד הפשט שאינו מכיר מבוראו רק פשטי הדברים וכן בתפלתו בכוונתו לייחד בורא עול' דהיינו אירח כלל אף אם יעמיק לדעת אמתת הדברים בשורשם כמו שפי' החוקרים בכל ענין זה לא יעלה יותר מעבד מפני שאינו מחפש בגניזי קונו שהם סוד הקבלה ומי שיעמיק יותר לידע גניזי מאריה דהיינו סודות העולמות העליונים ופירטי הענפים בספי' וקשר הייחוד הנה כמו שהוא עוסק בספי' כן נשפעת אליו נשמה דאצילות בן לקב"ה ושכינתיה דהיינו נפש ממ' רוח מת' נשמה מבינה וזה כשיכוון בתורתו ובעסק סודותיו לייחד ולקשר בסוד הייחודים העליונים והשפעת הספי' וייחודם זו בזו יקרא בן בית שכל גניזי רבו בידו ואינו נשלל מעבד וז"ש ואע"ג דאיקרי בן וגו' לא יפיק גרמיה וגו' בענין דכולהו איתנהו ביה וכן הוא בסוד הנשמה שנשמה דאצילות מתלבשת בנשמה דבי"ע שהוא עבד:

ל תורה ה' תנינא אות טו – כי יש בחינת בן, שהוא מחפש בגניזיא דמלכא, כמו בן (עין זהר בהר קיא:), ויש בחינת עבד, שאין לו רק לעשות עבודתו שנתנו לו, ואסור לו לשאל שום טעם וחקירה על עבודתו, כי הוא מחיב רק לעשות את שלו, דהיינו עבודתו שנתנו לו לעשות. אבל יש בן, שהוא אוהב כל כך את אביו, עד שמחמת האהבה הוא עושה מעשה עבד, מה שעבד פשוט צריך לעשות, והולך וקופץ בתוך הסוללות הגדולה (שקורין פאסי'), בתוך קשרי המלחמה, ומגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות נחת רוח לאביו, מה שאפילו עבד פשוט לא היה עושה עבודות כאלו, ואזי בשאביו רואה אהבתו החזקה כל כך, עד שמשליך עצמו לעבודת גמור בשביל אהבתו, אזי הוא מגלה לו גם מה שאין נמסר אפילו לבן, כי אפילו הבן, שהוא מחפש בגניזיא דמלכא, אף על פי כן יש מקומות שגם הבן אסור לכנס לשם, היינו שיש השגות, שגם הבן אינו משיג אותם, אבל על ידי שהבן מסלק כל חכמתו ומשליך עצמו לעבודת כנ"ל, על ידי זה אביו מרחם עליו ומגלה לו מה שאינו נמסר אפילו לבן, היינו שנתגלה לו בחינת 'צדיק ורע לו, רשע וטוב לו', שגם משה בחיני לא השיג זאת: וזהו בחינת (מלאכי ג): והמלתי עליהם באש יחמל איש על בנו העבד אתו. 'העבד אתו' דיקא, היינו בחינת בן שמשליך עצמו לעבודתו, שמסלק כל חכמתו ועושה מעשה עבד, וזהו: בנו העבד אתו, היינו בן שעושה מעשה עבד כנ"ל, על ידי זה: 'המלתי עליו', כי על ידי זה השם יתברך מרחם עליו, מחמת שרואה אהבתו חזקה כל כך, ומראה ומגלה לו בחינת 'צדיק ורע לו, רשע וטוב לו' כנ"ל. וזהו (מה שכתוב שם): ושבחתם וראיתם בין צדיק לרשע וכו', דהיינו שזוכה להשיג על ידי זה צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, כנ"ל:

לא ברכות דף לז: – אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו אבל תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלהים זולתך.